

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.45>
УДК 324.9.01:343.346

ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПРИГОДИ ЯК НАСЛІДОК КОРИСТУВАННЯ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ¹

Кисельова М. С.,
молодший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України,
ORCID 0000-0001-7813-3266
e-mail: marina.kiseleva@ukr.net

Кисельова М. С. Дорожньо-транспортні пригоди як наслідок користування засобами мобільного зв'язку: зарубіжний та національний досвід запобігання.

Стаття присвячена аналізу нормативно-правових актів таких країн, як Україна, Аргентина, Бразилія, Індія, Туреччина, Ірландія, Великобританія, Іспанія, Італія, Німеччина, Данія, Швеція, Нідерланди щодо питання користування засобами мобільного зв'язку під час керування транспортними засобами. Автор звертає увагу на те, що в Україні, нормативно-правове регулювання правил користування засобами мобільного зв'язку під час водіння відображено в ПДР і КУпАП, якими не передбачена заборона користування ними в режимі «hands-free». Встановлено, що законодавством Аргентини, Бразилії, Індії, Туреччини, Ірландії закріплені жорсткі правила щодо вищезгаданого питання, а саме: категорично забороняють водіям під час керування, користуватись телефонами не лише в ручному режимі, а й в режимі «hands-free». Не зважаючи на це ці країни входять в топ 100 за рівнем смертності від дорожньо-транспортних пригод.

До країн з «найбезпечнішою ситуацією» на дорогах належать: Великобританія, Іспанія, Ірландія, Італія, Німеччина, Данія, Швеція, Нідерланди. Саме законодавством цих країн передбачена можливість водія користуватися засобами мобільного зв'язку за кермом в режимі «hands-free», але встановлені великі штрафи, нарахування штрафних балів, закріплені права і обов'язків не лише водіїв, а і інших учасників дорожнього руху, наприклад пасажирів, пішоходів.

За результатами аналізу національного та міжнародного законодавства щодо регулювання питання користування засобами мобільного зв'язку за кермом встановлено: стримуючим фактором для невикористання засобів мобільного зв'язку під час керування автомобілем є великі штрафи, система нарахування штрафних балів, які можуть позбавити водія водійського посвідчення позитивно; необхідною умовою є організація соціальних кампаній із залученням до них не лише ЗМІ та соціальних мереж, а й інших суб'єктів, пов'язаних із забезпеченням дорожнього руху, а саме: страхових кампаній, автокорпорацій, автошкіл, тощо.

Ключові слова: «hands-free», ручний режим, штраф, штрафні бали, заборона.

Kiselyova M. S. Road traffic accident as a result of violation of rules on usage of mobile communication devices: international and national experience of prevention.

The article is devoted to the analysis of legal acts of such countries as Ukraine, Argentina, Brazil, India, Turkey, Ireland, Great Britain, Spain, Italy, Germany, Denmark, Sweden, the Netherlands on the use of mobile communications while driving. The author draws attention to the fact that in Ukraine, the legal regulation of the

¹ Наукова стаття підготовлена у межах розробки фундаментальної теми дослідження «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» відділу кримінологічних досліджень НДІ ВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України.

rules of use of mobile communications while driving is reflected in the traffic rules and the Code of Administrative Offenses, which do not prohibit their use in the «hands-free».

According to the analysis of the legislation of Argentina, Brazil, India, Turkey, Ireland, it can be stated that these countries have strict rules on the above issue: strictly prohibit drivers from using phones not only manually but also in «hands-free». Despite this, these countries are in the top 100 of road deaths.

The countries with the «safest situation» on the roads include: Great Britain, Spain, Ireland, Italy, Germany, Denmark, Sweden, the Netherlands. The legislation of these countries allows drivers to use mobile phones while driving in the «hands-free» mode, but provides for large fines, penalty points, enshrined rights and responsibilities not only of drivers but also other road users, such as passengers, pedestrians.

It is possible to draw a conclusion based on the results of the analysis of national and international legislation on the regulation of the use of mobile communications while driving. Restraining factors of non-use mobile communications while driving are large fines, penalty points, clear rights and responsibilities for all road users; organize social campaigns, involve in such programs social networks, media insurance companies, car corporations, driving schools, etc.

Key words: «hands-free», manual mode, fine, penalty points, injunction.

Постановка проблеми. Наразі увесь світ, окрім пандемії COVID-19, переживає ще одну – користування засобами мобільного зв'язку за кермом. Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) наголошує, що відволікання через користування телефоном під час водіння є одним з факторів ризику, що впливають на безпеку на дорозі [1].

Перед світовим співтовариством Резолюцією A/74/L.86 «Підвищення безпеки дорожнього руху в усьому світі», схваленою Генеральною Асамблеєю ООН на 74-й сесії, були поставлені певні цілі і завдання. Серед них – обов'язок країн-учасниць до 2030 року розробити та закріпити на законодавчому рівні порядок користування засобами мобільного зв'язку за кермом [2].

За результатами дослідження законодавства 175 країн світу, ВООЗ наголошує, що 20% країн на законодавчому рівні закріпили порядок користування засобами мобільного зв'язку під час керування, як в ручному режимі, так і в режимі «hands-free», 66% країн потребують нормативно-правового закріплення порядку користування в режимі «hands-free». Є країни, які жодним чином не регулюють дане питання – це 14% [2]. Саме вони займають перші місця в світовому рейтингу країн за рівнем смертності від ДТП на 100 000 населення.

Відповідно до Стратегії підвищення безпеки дорожнього руху на період до 2024 року, до основних причин виникнення ДТП в Україні відноситься недосконалість правового механізму та нормативно-правового регулювання у сфері безпеки дорожнього руху [3].

Враховуючи таку ситуацію та занепокоєність всіх континентів щодо високого ризику створення аварійної ситуації на дорозі через користування засобами мобільними мобільного зв'язку під час керування, необхідність водіїв щодо створюваної їхніми діями небезпеки, світовий досвід боротьби із вищезазначеною проблемою, досліджувана нами проблематика є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці безпеки дорожнього руху в свій час приділили увагу чимало українських правників, такі як: Батиргарєєва В.С., Бесчастний В. М., Борисов В. І., Буркело Б.Ю., Васильєв А.П., Веселов М.Ю., Веселова Л.Ю., Галімшина Г.В., Гаркуша А.В., Гізімчук С.В., Голіна В.В., Гуржій Т.О., Гусаров С.М., Давидова Н.В., Довженко Є.В., Долгополова М.М., Доненко В.В., Донський В.В., Коллер Ю.С., Колодяжний М.Г., Комісаров С.А., Кононенко Л. М., Михайлов Р.І., Міленін О. Л., Мойсюк О.М., Муцко В.Ф., Новіков В. В., Палій М.В., Перепелиця А.І., Развадовський В. Й., Рубан А.Є., Салманова О.Ю., Собакарь А.О., Стоцька М.М., Товстуха С.О., Фердман Г.П., Філіпенко О.В., Хом'як Я.І., Циба Є.В., Щербаков П.С. та ін. [4].

Однак проблемі ДТП, як наслідку користування засобами мобільного зв'язку під час керування транспортними засобами, українськими науковцями до тепер не досліджена, що свідчить про її важливість.

Метою статті є встановлення стану нормативно-правового регулювання порядку користування засобами мобільного зв'язку під час керування транспортними засобами в Україні, його вдосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Проблемою користування засобами мобільного зв'язку під час керування транспортним засобом занепокоєний практично весь світ. Попри пов'язаний із цим високий ризик потрапити у дорожньо-транспортні пригоди (далі – ДТП), у світі, та в Україні зокрема, рівень використання телефонів за кермом держава не вимірює, масштаби фіксації таких порушень є низькими оскільки подібна інформація після виникнення ДТП збирається не регулярно.

За результатами дослідження Національного управління безпеки дорожнього руху США надсилання текстових повідомлень під час керування транспортним засобом – це найнебезпечніший вид відволікання за

кермом. Під час нього погіршується продуктивність водіння через збільшення часу необхідного для виникнення реакції на сигнали руху, здатність дотримуватись правильної роздільної смуги, скорочення безпечної відстані. Відведення погляду від дороги хоча б на 5 секунд дорівнює водінню із заплещеними очима на швидкості не менше 55 км / год. Отже, використання мобільного телефону за кермом здатне викликати ДТП з летальними наслідками [5]. В рамках Кампанії «За безпечні дороги» в Україні станом на 2017 рік кожен п'ятий український водій їде «наосліп», користуючись засобами мобільного зв'язку за кермом. Тому факт такої поведінки створює надзвичайну небезпеку для всіх учасників дорожнього руху.

Доведено, що прийом та здійснення дзвінка в ручному режимі, читання або написання смс, фотографування, перевірка соціальних мереж, користування навігацією під час керування транспортним засобом є небезпечними оскільки обумовлене наступними фізіологічними процесами: візуальним (коли погляд водія зосереджений не на дорозі, а на екрані телефона), когнітивним (коли увага та думки зосереджені на телефонній розмові), фізичним (коли руки зайняті триманням телефона), слуховим (водій не чує, що відбувається на дорозі) відволіканням. Користування засобами мобільного зв'язку під час водіння в режимі «hands – free» є «меншим злом», тому що супроводжується лише двома видами відволікання – когнітивним та візуальним. Однак встановлено, що користування телефоном під час водіння в ручному чи в режимі «hands-free» у 20 разів збільшує ймовірність створення аварійної ситуації на дорозі.

Саме така ситуація посприяла нормативно-правовому закріпленню заборони користування засобами мобільного зв'язку у будь-якому режимі під час водіння в таких країнах, як Аргентина, Бразилія, Індія, Туреччина, Ірландія. Встановлено, що саме ці країни мають найжорсткіші правила щодо регулювання вищезгаданого питання. Наприклад, в Правилах дорожнього руху Аргентини та в статті 48 Закону № 24 449 на національному рівні задекларовано: «водіям забороняється керувати автомобілем з використанням навушників та систем зв'язку з безперервним ручним керуванням» [6]. Транзитним кодексом Бразилії передбачено: «користуватися мобільним телефоном під час водіння заборонено, навіть якщо ви використовуєте навушники» [7,8]. Державні правила користування автомобілями в Індії забороняють «використання портативних пристроїв зв'язку під час водіння» [9,10,11]. Пряма заборона щодо користування засобами мобільного зв'язку під час водіння зазначена і в Правилах дорожнього руху Турції, а саме: «використання мобільного або автомобільного телефону або подібних засобів зв'язку під час керування автомобілем забороняється» [12]. В Ірландії з цього року дозволено під час керування транспортними засобами отримувати лише голосові текстові повідомлення, інші види користування мобільним, наприклад в режимі «hands-free» – суворо заборонені [13].

За умови недотримання вищезазначених правил, в Аргентині водій сплатить максимальний штраф у розмірі 2500 \$, в Бразилії – 53 \$ із нарахуванням 7 штрафних бали (за умови набрання 20 таких балів, особа втрачає водійське посвідчення), в Індії – 68 \$ та позбавлення волі до одного року (у випадку повторного правопорушення штраф збільшується втричі), в Турції – 32 \$, в Ірландії – 100 € та позбавлення волі (у разі повторного вчинення штраф збільшиться вдвічі, а строк позбавлення волі становитиме 3 місяці).

Але не зважаючи на такі суворі обмеження вищезгадані країни входять в топ 100 країн за рівнем смертності від ДТП [6].

До країн з «найбезпечнішою ситуацією» на дорогах належать: Великобританія, Іспанія, Ірландія, Італія, Німеччина, Данія, Швеція, Нідерланди. Саме законодавством цих країн передбачена можливість водія користуватися засобами мобільного зв'язку за кермом в режимі «hands-free», оскільки не містить прямої заборони на такі дії. Так у Великобританії, наприклад, забороняється використовувати засоби мобільного зв'язку під час заторів чи на світлофорах, інструкторами під час навчання водіння, як виняток можна користуватись телефоном під час керування транспортними засобами у ручному режимі, якщо необхідно зателефонувати в рятувні служби – у разі надзвичайних ситуацій, коли зупиняти автомобіль небезпечно. У Великобританії дозволяється використовувати телефон як навігатор або радіо, якщо він обладнаний пристроєм «hands-free» чи bluetooth, коли машина припаркована і двигун вимкнений. В Іспанії відповідно до Закону «Про рух, обіг транспортних засобів та безпеку дорожнього руху» користування засобами мобільного зв'язку в ручному режимі під час водіння є тяжким правопорушенням [14]. За законодавством Італії існує пряма заборона на користування планшетами, смартфонами та ноутбуками під час водіння [15]. В Німеччині Правила дорожнього руху забороняють водіям за умови увімкненого двигуна не тільки розмовляти по телефону, але і взагалі користуватися мобільними пристроями, лептопами, планшетами. З вересня 2021 року в Данії законодавчо закріпили заборону використання як мобільних телефонів під час керування автомобілем, так і GPS-пристроїв, планшетів, комп'ютерів та портативних розумних годинників [16]. У Нідерландах розмовляти по телефону дозволено, якщо «засіб мобільного зв'язку не тримають у руці, а використовують лише функцію голосового повідомлення» [17]. У випадку порушення, в Великобританії водій сплатить штраф у розмірі 221 \$, в Іспа-

нії - 300 € з нарахуванням 3 штрафних балів [14], в Італії – від 422 € до 1697 € із позбавлення водійських прав строком від 7 до 60 діб (за умови повторного порушення протягом наступних двох років штраф збільшується до 644 € та до 2588 € відповідно) [15], у Німеччині –100 € з одночасним нарахуванням штрафних балів, в Данії – 2000 крон та нарахування штрафних балів [16], у Нідерландах існує ризик штрафу до 240 € [17].

Окрім санкцій, в європейських країнах до досліджуваної нами проблематики долучені різноманітні суб'єкти, пов'язані із забезпечення безпеки дорожнього руху. Наприклад, страхова компанія Interpolis в Нідерландах вирішила допомогти своїм клієнтам позбутися небезпечної звички і розробила спеціальний мобільний додаток, який дозволяє підрахувати бали, які нараховуються водію. Ці бали збільшуються, якщо він не торкається мобільного телефону під час керування автомобілем. Окрім них, водій отримує 1 євро на свій рахунок. За рахунок коштів і балів водій буде мати можливість розрахуватись за бензин.

У Великобританії поліція з 2009 року посилила свої звичайні перевірки транспортних засобів на дорогах і почала використовувати біноклі, радары щоб перевірити, чи користуються водії мобільними телефонами. Такі дії поліції посприяли зменшенню кількості порушень на ділянках патрулювання.

ВООЗ наголосило на ефективності соціальних кампаній, головною метою яких є просвітницькі заходи щодо безпеки користування засобами мобільного зв'язку за кермом.

Також, особливістю законодавства вищезгаданих країн є нормативно-правове закріплення прав і обов'язків не лише водіїв, а інших учасників дорожнього руху. Наприклад, у Німеччині, Франції, Великобританії, Австрії, Швейцарії, Іспанії, Угорщині до відповідальності буде притягнутий велосипедист, який розмовляє по телефону під час руху, в Португалії – пасажир машини.

А яка ж ситуація складається в нашій державі ?

В Україні нормативно-правове регулювання питання заборони користування засобами мобільного зв'язку під час керування транспортним засобом регулюється, по-перше, Правилами дорожнього руху, якими закріплена заборона під час руху транспортного засобу користуватися засобами зв'язку, тримаючи їх у руці (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання) [18, п. 2.9.]. І, по-друге, Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачені штраф у розмірі 510 грн. за користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання). Якщо ж ті самі дії спричинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян правопорушник сплатить штраф у розмірі 1445 грн. або буде позбавлений посвідчення водія на термін від 6 місяців до одного року [19, ст. 122]. Отже закон не забороняє користуватися засобами мобільного зв'язку в режимі «hands-free».

Схожі правила та розміри штрафів закріплені в законодавстві Латвії, Болгарії, які як і Україна, мають посередні цифри у світовому рейтингу щодо рівня смертності від ДТП.

Висновки. Аналіз міжнародного законодавства і законодавства України, зокрема, щодо регулювання питання дозволу чи заборони користування за кермом засобами мобільного зв'язку продемонстрував наступне:

1. Стримуючим фактором для невикористання засобів мобільного зв'язку під час керування транспортним засобом є великі штрафи та наявність системи нарахування штрафних балів, які потенційно можуть позбавити водія втратити водійське посвідчення пожиттєво.

2. З метою підвищення рівня обізнаності громадян стосовно безпеки та наслідків використання засобів мобільного зв'язку за кермом необхідно організувати проведення соціальних кампаній із залученням ЗМІ, мас-медія, соціальних мереж.

3. Скорегувати роботу правоохоронних органів шляхом створення разголоженої системи аудіофіксації порушень, формування поліцейських патрулів з метою виявлення порушників на дорогах.

4. Залучення до програм із забезпечення безпеки дорожнього руху інших суб'єктів, пов'язаних із забезпеченням безпеки дорожнього руху, таких як: страхові компанії, корпорації з продажу автомобілів, автошколи, тощо.

Список використаних джерел:

1. Global status report on road safety 2018. Url: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565684>.
2. Following the request of the United Nations General Assembly, on November 22, 2017 Member States reached consensus on 12 global road safety performance targets. Url: http://www.who.int/violence_injury_prevention/road_traffic/road-safety-targets/en/.

3. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1360-р. Верховна Рада України. Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-%D1%80#Text>.
4. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху в наукових працях українських вчених: посіб. / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2011. 112 с.
5. NHTSA: Distracted Driving. Url: <https://www.nhtsa.gov/risky-driving/distracted-driving>.
6. Argentina no cambió las normas por uso de celular al conducir en septiembre de 2021: Chile lo hizo. Url: <https://factual.afp.com/http%253A%252F%252Fdoc.afp.com%252F9P46DP-1>.
7. O que a legislação diz sobre usar o celular enquanto dirige? Url: <https://icetran.com.br/blog/legislacao-sobre-usar-o-celular-enquanto-dirige/>.
8. Lei 9.503/97 com os pontos substituídos pela lei 14.071/20. Url: <https://dhg1h5j42swfq.cloudfront.net/2021/01/11120314/codigo-de-transito-atualizado-lei-14-071-20-para-prf-2021.pdf>.
9. Distracted driving in india a study on mobile phone usage, pattern & behaviour. Url: http://savelifefoundation.org/wp-content/uploads/2017/04/Distracted-Driving-in-India_A-Study-on-Mobile-Phone-Usage-Pattern-and-Behaviour.pdf.
10. Driving With Mobile Phone Still The Top Traffic Violation. Url: <https://www.renewbuy.com/articles/responsible-driving/driving-with-mobile-phone-still-the-top-traffic-violation/>.
11. 2021-yili-trafik-idari-para-ceza-rehberi. Url: <http://www.trafik.gov.tr/kurumlar/trafik.gov.tr/03-Mevzuat/2021-yili-trafik-idari-para-ceza-rehberi.pdf>.
12. Trafikte Telefon Kullanma Cezası Sorgulama. Url: <https://yolcu360.com/blog/2020-trafikte-telefonla-konusma-cezasi-ve-sorgulamasi/>.
13. Texting while driving can lead to jail time in Ireland. Url: <https://europe.autonews.com/article/20140513/ANE/140519981/texting-while-driving-can-lead-to-jail-time-in-ireland>.
14. Sanciones: multas por hablar por el móvil al volante. Url: <https://www.fundacionmapfre.org/educacion-divulgacion/prevencion/prevencion-accidentes-mayores/multa-hablar-movil-conducir/>.
15. Codice della strada, approvato il testo base. Url: https://www.ansa.it/canale_motori/notizie/attualita/2019/05/13/codice-strada-in-autostrada-anche-con-120-di-cilindrata_59f2ab6e-18d1-4a77-909f-acdb7137c51e.html.
16. Schweden führt Handyverbot am Steuer ab 1. Februar ein. Url: <https://presse.adac.de/meldungen/adac-ev/recht/handyverbot-im-ausland.html>.
17. Elektronische Geräte/Mobiltelefon im Straßenverkehr. Url: https://www.burhoff.de/veroeff/aufsatz/zap_F9_S987.htm.
18. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. Верховна Рада України. Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>.
19. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.04.2021. Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#>.